

A LEGFELSŐ VEZETŐI MŰSZAKI-GAZDASÁGI TÁJÉKOZTATÁS TEMATIKAI ORIENTÁCIÓJA ÉS KIELÉGÍTÉSÉNEK MÓDSZEREI^{*}

Polzovics Iván

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

1. A LEGFELSŐ VEZETŐI TÁJÉKOZTATÁS FOGALMA

Az irányító országos állami és pártszervek és azok felső vezetői információ iránti igényeinek kielégítése, azaz a legfelső vezetői tájékoztatás különleges helyet foglal el a szervezett információs tevékenységben. Sajátosságát alapjaiban az a tény határozza meg, hogy az érdekeltek meghatározott különleges köréhez szól és azok információigényét kell kielégítenie.

A címzetteknek ez a köre a párt és kormány apparátusában azoknak a szervezeteknek és az azok élén álló vezetőknek a csoportja, amelyek, illetve akik feladata az egész ország, illetve a népgazdaság legfelsőbb irányítása. A vonatkozó szervek nagyságrendje az egyes szocialista országokban 10-20 körül, az érintett felső vezetők száma 50-120 körül mozog. Nem esnek bele ebbe a kategóriába azok a szervek és vezetők, amelyeknek a hatásköre felső szintű ugyan, de nem a teljes népgazdaságra, hanem annak csak egy szektorára /pl. valamely iparágra/ terjed ki. A felső népgazdasági vezetés e két lépcsője következtében metodikailag helyesen az NDK-ban kialakított terminológia a felső vezetők e két kategóriáját elkülönülő terminológiával is jelöli, "führende" és "leitende Partei-, Staats- und Wirtschaftsfunktionäre" megjelöléssel /1/. Minthogy azonban magára a vezetési tevékenységre szintje szerint két külön kifejezés meghonosítása más nyelveken csak bizonyos mesterkélttséggel lenne megvalósítható, ezért az alábbiakban a két kategóriát a vezetési funkciót minősítő két jelszóval különböztetjük meg.

^{*} A KGST Tudományos és Műszaki Kutatásokat Koordináló Állandó Bizottságának a Tudományos-Műszaki Információk kérdéseivel foglalkozó Állandó Munkacsoportja által 1968. november 20-22-én Varsóban A gazdasági irányító szervek és felső vezetők gazdasági és műszaki-gazdasági tájékoztatása tárgyában rendezett szimpóziumon tartott beszámoló szövege.

Legfelső vezetőknek jelöljük a népgazdaság egészét irányító párt- és állami funkcionáriusokat /-fűrendbe Funkcionäre/ és felső vezetőknek a népgazdaság valamely szektorát vagy önálló termelési egységét irányító kádereket /-leitende Funkcionäre/.

1.1 Más címzett-csoportokra orientált tájékoztatás

A tájékoztatás funkciójának un. személyi irányítottasága nemcsak a vezetők tekintetében jelentkezik, hanem széles körben a tájékoztatásúgy teljes területén. Így beszélünk tudományos tájékoztatásról akkor, ha az információk érdekelteit /címzettjeit/ elsősorban tudósok, kutatók /részben fejlesztők, tervezők is/, és termelési tájékoztatásról, ha az érdekeltek köre a termelésben közvetlenül résztvevőkből: technológusokból, üzemi mérnökökből, technikusokból vagy szakmunkásokból alakul. A műszaki-termelési tájékoztatásban az érdekeltek felkészültségére tekintettel még további megkülönböztetést is tehetünk, és beszélhetünk felső, közép vagy alsó szintű tájékoztatásról aszerint, hogy a tájékoztatási funkció által szolgáltatott információk felső, közép vagy alsó fokú képzéssel rendelkező /gyakorlati szinten lévő/ szakemberekhez szólnak.

A műszaki-tudományos tájékoztatás területén erre a szintek szerinti megkülönböztetésre a dolog természetéből folyóan nem kerülhet sor, mert a tudósi-kutatói fokon csak a személyi képességek természet szerű eltérései, nem pedig az elért képzettség szintje jelenthet eltéréseket /az előbbiből folyóan természetesen az elért tudományos fokozatok is, ezek azonban csak színezik, de nem tagolják alapjaiban a tudósok republikáját/. A tudományos tájékoztatás címzettjeinek egységes köréből is kiválnak azonban a tudományos intézetek, egyetemek vezetői, akik saját szakterületükre vonatkozó tudományos információkon kívül a tudáspolitikai, tudománysszervezés körébe vágó, sőt gazdaságpolitikai jellegű információkat is igényelnek, s így a vezetői tájékoztatás bizonyos szektorának érdekelteivé is válnak.

A fenti információfelhasználó rétegek részére végzett információfeldolgozás és -közvetítés általános jellemzője, hogy az egyes rétegek a tudomány- és szakterületek szerint szakmailag differenciáltak, ezért az információközvetítés is általában szakmailag differenciált kiadványtipusokban valósul meg. Gyakorlatilag ez egyrészt azt jelenti, hogy a fizikus a fizika szakirodalmi információi, a kémikus a kémia és vegyipar információi iránt támaszt információigényt, sőt a tudományok mai differenciálódásának megfelelően a teljes szakterületen keletkező információk meg is haladják érdeklődési lehetőségeit /a kémia területén pl. évente több százezer értékes tudományos és technikai eredmény születik úgy, hogy írásos elsődleges információformát is ilt/. Ezért a folyamatos dokumentációs szolgálatok ma máx általában nemcsak fő tudomány- és egyéb szakterületek szerint tagolódnak, hanem azon belül a szakterületek differenciálódásának megfelelően tovább szakosodnak, vagy úgy, hogy egyetlen nagy tájékoztatási kiadvány számos fejezetére oszlanak /mint pl. a Chemical Abstracts/.

vagy úgy, hogy a speciális szakterület külön információs kiadványban kap képviselést /pl. a kémia példáját alapul véve: az Industrial Microbiology Abstracts/. A vonatkozó rész-szakterületen működő kutató, fejlesztő, termelő szakember a terület fejlődését így az elsődleges irodalom egy részének közvetlen figyelemmel kísérése mellett a vonatkozó szakosított információs kiadványokban /a szélesebb szakterületet átfogó kiadvány vonatkozó fejezetében, illetve a részterületre szakosított információs kiadványban/ kísérheti nyomon. Mődjá van természetesen arra is, hogy specializált szaktudományága határterületeinek fejlődését e szakterület információs kiadványaiban tekintse át, s így a fejlődést előmozdító komplex, egymáshozható tényezők se kerüljék el a figyelmét. Arra azonban a szakosodás mai szintjén schasesm lesz és lehet szüksége, hogy - a nagy magyar filozófus költő, MADACH szavai szerint - "átpillantását vágyja az egésznek", akár tudományágakon /fizika, kémia, kohászat, gépípar stb./ vagy éppen nagy tudománycsoportokon /természettudományok, technika, közgazdaságtan stb./ belül.

1.2 A legfelső vezetői tájékoztatás sajátos információs igényei

Az országos irányító szervek és vezetők az információt igénylőknek szintén egy cimzett-csoportját képviselik, amelynek tájékoztatási igényei azonban messzemenően eltérnek a műszaki-gazdasági tájékoztatás egyéb cimzett-csoportjainak igényeitől. Elsősorban is nem valamely tudományára vagy szakterületre korlátozódnak, hanem az ország és a népgazdaság előrehaladását szolgáló, bármely szakterületről származó jelentős információra kiterjednek, legyenek azok természettudományi, műszaki, mezőgazdasági, gazdaság- és iparpolitikai, gazdaságstatisztikai vagy plackutatási jellegűek.

Sőt valójában a gazdasági és technikai szempont nem szab határt információigényeiknek, mert azok az előbbieken felül kiterjednek a kül- és belföld jelentős politikai /kül- és belpolitikai, katonapolitikai/, társadalmi, kulturális eseményeire, a nemzetközi és állami élet fontos dokumentumaira /nemzetközi szerződések, egyéb külföldi állampolitikai dokumentumok, jogszabályok, sajtókonferenciák, jegyzőkönyvek stb./ olyannyira, hogy utóbbiak kiemelkedő jelentősége miatt van olyan legfelső vezetői országos információs szerv is /La direction de la documentation, a francia minisztertanács alá rendelt társadalmi szerv, több száz főnyi személyi apparátussal és mintegy 20 információs kiadvánnyal /2//, amely a tudományos, műszaki és gazdaságtudományi tájékoztatás helyett csak a politikai, társadalmi és kulturális információk gyűjtését, feldolgozását és közvetítését tekinti felső vezetői tájékoztatási feladatának /igaz, hogy bizonyos mértékig természettudományi és műszaki információkat is nyújt a Centre National de la Recherche Scientifique-kal való együttműködésben/.

A szocialista országok eddigi gyakorlatában azonban a szervezett legfelső vezetői tájékoztatás feladatkörébe csak a műszaki /valamint az ezzel egy tekintet alá eső mezőgazdasági/, az alapul szol-

gáló természettudományi és a gazdasági /gazdaságt statisztikai és piacutatósi/ információk gyűjtését, feldolgozását és közvetítését értik. Az ezeken kívül eső területekről az információk szolgáltatásának már régebben kialakult egyéb csatornákat látják el a felső vezetők és az irányító szervek tájékoztatását, amelyek között különleges szerepük van egyes országokban a központi hírszolgálati irodáknak. Utóbbiak rendszerint igen hatékony és gyors információs szolgálatokat nyújtanak különféle bizalmas jellegű kiadványaikban a felső vezetés részére.

2. A LEGFELSŐ VEZETŐI TÁJÉKOZTATÁS TEMATIKAI TERÜLETEI ÁLTALÁBAN

Mindemiatt, amikor egyes szocialista országokban legutóbb kiépült, másokban előkészület vagy megfontolás alatt álló legfelső vezetői tájékoztatásról beszélünk, a tematika köréből már eleve kirekesztjük a politikai, társadalmi, kulturális fejlődést illető információkat. Ezért szűkítettük már értekezésünk címében vizsgálódásaink körét műszaki-gazdasági területre, amelyen a technika /beleértve a mezőgazdasági technikát és technológiát/, az alapul szolgáló természettudományok, valamint a gazdaságtudomány /főleg gazdaságpolitika, gazdaságtatisztika/ értendő, kiegészítve a piackutatás egyes feladatkörével is.

Az így megvont tematikai terület azonban rendkívül tág, és emiatt nyilvánvalóan szó sem lehet róla, hogy a fent megadott teljes szakterületek irodalma a legfelső vezetői tájékoztatás részére a dokumentációs számontartás, feldolgozás és információközvetítés módszereivel a felső vezetés részére készenlétben tartható, illetve rendelkezésre bocsátható legyen. Csak a technika területén ez 25-30 igen nagy szakterületet jelentene, évente több százezerre rugó szakirodalmi adattal. Ezek a szakirodalmi adatok pedig a dokumentációs feltáró munka módszere következtében már szelektáltak, azaz nem ölelnek fel minden megjelent közleményt, hanem közülük csak azokat, amelyeknek valóságos információtartalmuk van /bizonyos vonatkozásban és mértékig új ismereteket közölnek/. A szelektálás mértékének növelésével is még százezres nagyságrendű feldolgozandó információval kellene számolni, ami a legfelső vezetők információ iránti igényét és információ-átvevő készségét sokszorosan meghaladja.

2.1 Kielégítésének alapelvei

Ezért a legfelső vezetés műszaki-gazdasági tájékoztatásának területén a szakirodalmi közleményekben közreadott elsődleges információk szelektálásában nem követhető a dokumentációs munkában alkalmazott ún. relatív teljesség elve, amely szerint minden információt fel kell deríteni, aminek valóságos információtartalma, újdonságértéke van, hanem ezt az objektív mérlegelési módszert ki kell egészí-

teni, vagy még inkább meg kell előzni egy szubjektív mérlegelési szemponttal. Ez pedig nem jelent sem többet, sem kevesebbet, mint azt, hogy a válogatás során a felkutatott információit elsősorban abból a szempontból kell vizsgálni, hogy mennyiben szolgálja a legfelső vezetés feladatait. Ez más szóval úgy fejezhető ki, hogy a legfelső vezetői tájékoztatás során szolgáltatott minden információnak nemcsak újdonságértékűnek, hanem konkrét feladatot alátámasztónak, célrairányított kell lennie. Miután a válogatás legfontosabb szempontja a cél, a feladat, amelynek szakirodalmi alátámasztására az információ szolgál, a válogatás módszere a legfelső vezetői tájékoztatásban teleologikus.

Ennek megvalósítása azonban korántsem egyszerű. A célt, a legfelső vezetés részéről megvalósítandó feladatokat és időzítését maga az érdekelte legfelső vezető ismerheti megnyugtatóan. Ebből az következnék, hogy maguknak az egyes legfelső vezetőknek kellene mindenkor megadniuk azokat a témákat, amelyekhez folyamatosan vagy esetenként a szakirodalomból információkat igényelnek. Ez azonban a legfelső vezetők lekötöttségét és más irányú elfoglaltságát tekintve, általában csak esetileg felmerült témák esetében képzelhető el, illetve valósítható meg. Az állandó, folyamatos legfelső vezetői tájékoztatás célrairányítottságáról eszerint más módon kell gondoskodni.

Mindkét módon, azaz a témák eseti megjelölése és a témakörök vagy témák folyamatos információszerezésre kijelölése során az információkat szolgáltató központi tájékoztató intézmény un. tematikai orientációt kap, amelynek alapján a szakirodalmi információk válogatását célrairányítottan, teleologikus módszerrel láthatja el. Enélkül, bármilyen igyekezettel és a legjobb szándékkal is végezne egyébként a munkáját, információ-feldolgozása és -követítése a legfelsőbb vezetőkhez, találmára válogatott és nagyrészt feleslegesen közvetített információkból állna. A tematikai orientáció kialakítása ezek szerint a legfelső vezetői tájékoztatás szerzésének alapvető feladata és hatékony működésének elengedhetetlen feltétele, sine qua non-ja.

A tematikai orientáció - miként az eddigiekből is már kitűnhetett - két pillércsoporton nyugszik:

a válogatásnál figyelendő témakörök, illetve témák bizonyos időre rögzített jegyzékéből /témakör-rögzítés/ és

egyes témák esetileg történt kijelöléséből, illetve ajánlásából /tematikai inspiráció/.

A tematikai orientáció mindkét irányító kategóriája egyaránt jelentős és a hatékony tájékoztatási munkához nélkülözhetetlen. Közülük azonban a folyamatos feltáró és feldolgozó, valamint közvetítő tevékenység szempontjából kétségtelenül az első csoportból eredő jelzések a számottevőbbek, és emellett kialakításuk, valamint alkalmazásuk is a több gondot adó. Ezért az alábbiakban nemcsak sorrendben kiemelten, de terjedelemben is ezekkel foglalkozunk bővebben.

2.2 Témakör rögzítés

A legfelső vezetői tájékoztatás folyamatos szelektáló, feldolgozó és információkövetítő munkájához az információs szerv tematikai orientációjában az alapot a feldolgozandó témakör rögzített jegyzéke szolgáltatja. Ez a jegyzék lényegileg két módon jöhet létre: a felső állami és pártvezetés számára távlatilag megállapított gazdaság- és iparpolitikai feladatcsoportok átvétele útján - és finomítottabb formában - e feladatcsoportok alapulvételével a felső vezetői információs tevékenység részére kidolgozott információs témajegyzék formájában. Az első megoldás a dolog természete folytán rendkívül tágan megvont témacsoportokat, még inkább csak irányokat ad meg, aminek következtében a mindenkor feldolgozásra érdemesülő témák kiválogatása erős mérlegelő funkció elé állítja az információs intézményt. A témacsoportoknak az információs intézmény részére történt részletesebb kidolgozása a mindenkor figyelembe veendő célokat már közelebről határozza meg. Ennek következtében a válogatás részére jól használható elirányítást ad, s így az intézmény munkáját egyrészt megkönnyíti, másrészt biztosabb alapra fekteti.

2.21 Nagy vonalakban

A legfelső vezetői tájékoztatás aránylag újabb keletű kiépülésére figyelemmel a tematikai orientáció folyamatos témacsoportjainak kialakítása - tudomásunk szerint - eddig tulnyomórészt a fentebbi első utat követte, azaz a párt és kormány távlatilag meghatározott fő gazdaság- és iparpolitikai célkitűzéseivel igazodó, nagy vonalakban meghatározott információigény-csoportok szerinti témakör-rögzítést vette alapul.

2.211 Csehszlovákiában

Ilyen megoldással találkozunk legelsősorban a felső vezetői tájékoztatás területén, a legnagyobb multtal és a legtöbb gyakorlattal rendelkező UVTEI-ben /Ustredi vedeckych, technických a ekonomických informací = Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztatási Központ/, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság műszaki és gazdasági információs intézetében. A legfelső vezetők folyamatos tájékoztatását szolgáló Signál c. kiadványban közreadásra kerülő másodlagos információk kiválasztásának irányító alapelve az a szempont, hogy a közreadott anyagok a legfelsőbb vezetők részére a gazdaság- és iparfejlesztési politika kialakításához Csehszlovákiában figyelembe jövő információkat közzöljenek. Ilyeneként jönnek szóba a külföldi műszaki és gazdasági fejlődés rendkívüli eredményei, a kifejlesztett új anyagok és helyettesítő anyagok, régi anyagok új felhasználási lehetőségei és területei, népgazdasági szempontból jelentős új technológiák, új gazdaság-szervezési és irányítási módszerek stb. Ezenkívül számba jönnek a

külföldi műszaki és gazdasági fejlődés trendjei és prognózisai, amelyek ismerete mellőzhetetlen a hosszútávú gazdaság-, illetve iparpolitika kialakításához.

Ez alapelvek nyomán az UVTEI az 1964-67. évek gyakorlatában a hangsúlyt főleg a külföldi műszaki fejlődésre és az új technológiákra helyezte. A Signál 1964/1-1967/2 számaiban több mint három év alatt összesen 312 rövid tanulmányként feldolgozott információ látott napvilágot, amelyek közül 277 /89 %/ esett technológiai és szoros értelemben vett műszaki fejlődési kérdésekre /a technika 32 szakterületéről/ és 35 /11 %/ a műszaki és gazdasági fejlődés általános helyzetét és trendjeit, valamint a gazdaságpolitika irányait, a gazdaság-szervezés módszereit bemutató információkra /három fő csoportban, um. általános közgazdasági kérdések; tudomány és kutatás; életszínvonal/. Az utóbbi időben az általános gazdaság- és iparpolitikai témák száma fejlődést mutat, ami a legfelső vezetés érdeklődési köreit tekintve, helyes felismerésről beszél tanúságot. Figyelembe kell emellett venni azt a tényt is, hogy az UVTEI számos más, igen értékes gazdasági tárgyú időszaki vagy sorozati kiadvánnyal is szolgálja, ha nem is közvetlenül a legfelső, de a szélesebb körű felső vezetői tájékoztatás igényeit. Ilyenek főleg a Predpoklady rozvoje vedy a techniky /Tudomány és technika fejlődésének feltételei/, a Materialy mezinarodnich organizaci /Nemzetközi szervezetek anyagai/ és nem utolsósorban a rendkívül értékes és jelentős gazdaságstatisztikai évkönyv: az Ukazatele hospodarskeho vyvoje v zahranici /Külföldi gazdasági fejlődés mutatószámai/. Ha ezeket sem hagyjuk figyelmen kívül, akkor a legfelsőbb vezetést érdeklő témák kiválasztásában és folyamatos közreadásában az arányok az általánosabb fejlődési és gazdaságpolitikai témák irányában a részletezett technikai témákkal szemben az előbb mondottaknál kedvezőbb alakulást mutatnak.

2.212 A Német Demokratikus Köztársaságban

Az NDK-ban a felső vezetés /tehát a szélesebb értelemben vett felső vezetés = "leitende Funktionäre"/ információs igényeit már 1963-ban minisztertanácsi határozat állapította meg az alábbiakban:

"A termelési elv szerint minősített vezetési tevékenység a tudományos-műszaki és gazdasági információk fészeken szervezett rendszerét követeli meg. A vezető /"leitende"/ párt-, állami és gazdasági szervek részére a központi tájékoztatás rendszere útján értékelt információkat kell közvetíteni nagy gazdasági jelentőségű tudományos-műszaki újításokról, gazdasági kérdésekről, a termelés-szervezés problémáiról és a gazdasági-műszaki fejlődés mutatószámairól.

A központi tájékoztatás rendszerének olyan kereskedelmi kérdéseket is fel kell ölelnie, mint többek között a világgiazi helyzet. A rendszert úgy kell felépíteni, hogy a vezetők speciális fő feladataiknak megfelelően legyenek informálva." /3/

E minisztertanácsi határozat nyomán a ZIID /Zentralinstitut für Information und Dokumentation = Központi Információs és Dokumentációs Intézet/ a legfelső országos szervek és vezetők /- führende Organe und Funktionäre/ tájékoztatására vonatkozó hatáskörét a következő fő témacsoportok szerint konkretizálta:

a/ a termelésben vezető országok fontos iparágainak fejlődési irányzatai, s különösképpen a fejlődést befolyásoló tényezők, valamint a fejlődés hatása más iparágakra;

b/ az alapkutatások terén elért olyan lényeges eredmények, amelyeknek a tudomány és a technika fejlesztése terén az NDK-ban jelentőségük lehet;

c/ olyan új anyagok és helyettesítő anyagok, valamint már ismert anyagok új alkalmazásai, amelyek népgazdaságilag nagy jelentőségűek;

d/ népgazdasági szempontból nagy jelentőségű új termékek;

e/ népgazdasági szempontból nagy jelentőségű új technológiák;

f/ gazdasági problémák, úgymint a gazdasági fejlődés kérdései, gazdaság- és kereskedelempolitikai intézkedések, a világpiacon helyzet;

g/ a népgazdasági tervezés és irányítás egyes kérdései, ún. különösen az ágazatközi kapcsolatok mérlegkészítésének, a komplex és területi tervezésnek, a kutatás és fejlesztés szervezésének és vezetésének, a gazdasági ösztönzők alkalmazásának kérdései, valamint a káderek képzésének és képesítésének problémái. /4/

Ezek a témacsoportok a minisztertanácsi határozat irányelvein nyugszanak, lényegileg azokat alkalmazzák a legfelső vezetés tájékoztatási feladatköreire. Az egyes feladatkörök tematikai bontását, részletezését még nem valósítják meg, a tematikai tájékoztatás válogató munkájához olyan elveket adnak, amelyek alapján a válogatás megfelelően elvégezhető ugyan, de a különleges súlyponti feladatok részletezett kiemelésével járó segítséget a válogatás munkájának önmagukban még nem nyújtják. Rendszerük és felépítésük azonban annyira logikus és egyuttal átfogó, hogy más szocialista ország legfelső vezetésének módszertanilag kidolgozott információs követelményeire is kihatottak.

2.213 Irányelvei Magyarországon

A Magyar Népköztársaságban a gazdaságirányítás új rendszerének körültekintő kidolgozása során az MSZMP KB 1966. május 25-én közzétett határozata, illetve az ennek mellékleteként jóváhagyott ún. Irányelvek nagy vonalaiban kidolgozták a legfelső vezetői tájékoztatásban alkalmazandó tematikai szempontokat, a közülük a legjelentő-

sebbeket az információs rendszerre vonatkozó fejezetben külön ki is emelték. A műszaki-gazdasági jellegű felső vezetői orientáció körében eszerint az alábbi tematikai csoportok jönnek figyelembe:

a/ a vezető országok fontosabb iparágainak fejlődési tendenciái, különösen az illető iparágak fejlődését befolyásolni képes tényezők, valamint a fejlődésnek más iparágakra gyakorolt hatása;

b/ azoknak az alap kutatásoknak a fontosabb eredményei és a tudományos fejlődés fő tendenciái, amelyek a tudomány és a műszaki fejlődés szempontjából Magyarországon számba jönnek vagy jelentőségre tehetnek szert;

c/ a műszaki fejlődés fő tendenciái, különösen a hosszú időskorokban megnyilvánuló tartós tendenciák /trendek/;

d/ az új anyagokra és helyettesítő anyagokra, továbbá már ismert anyagok új alkalmazási területeire vonatkozó, népgazdasági szempontból nagy jelentőségű közlések;

e/ népgazdasági szempontból nagy jelentőségű új termékek;

f/ olyan új technológiai eljárások, amelyeknek nagy a népgazdasági jelentőségük;

g/ a főbb népgazdasági ágak műszaki színvonalának alakulására, belső strukturájára, a főbb népgazdasági ágak, iparcsoportok és iparágak műszaki színvonalának, teljesítményének, termelésének alakulására vonatkozó adatok.

A tematikai csoportok tartalmából, rendszerezéséből, sőt fogalmazásából kitűnően a legfelső országos szervek és vezetők tájékoztatási igényeire Magyarországon az NDK un. központi tájékoztató szolgálatának szempontjait hatottak iránytadó módon. Ennek nyomán nyilvánvaló, hogy a magyar legfelső vezetői tájékoztatás rendszerének kiépülése esetén ez a tematikai orientáció fog a válogató információs munka alapjául szolgálni, s a továbbiak során lesz majd csak arról szó, hogy a témacsoportokon belül a kívánatos további részletezés, súlypontok kiemelése megvalósuljon úgy, miként az a Lengyel Népköztársaságban már meg is történt.

2.22 Részletező témakör-rögzítés Lengyelországban

Az információk válogatását a legfelső vezetés megfelelő tájékoztatásához megkönnyítő részletező témakör-rögzítés példáját a Lengyel Népköztársaságban a CIINTE-ben /Centralny Instytut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej = Központi Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztató Intézet/ egyelőre az 1968/69 évekre szűkebb témakörökre bontott tematikai orientáció szolgáltatja. Eltérés az eddig ismerttetett rendszerekkel szemben az, hogy a fő témacsoportokon be-

lül témaköröket is kijelölnek. A témacsoportok száma négy /köztülük 1 a mezőgazdaságra és az élelmiszeriparra vonatkozik/, azokon belül a témaköröké 27 /köztülük 6 vonatkozik a mezőgazdaság és az élelmezés kérdéseire/, és így a tematikai orientáció eddig tárgyalt rendszereinekél lényegesen részletesebb és konkrétabb.* / A négy témacsoport a következő:

1. a népgazdaság szervezésének és fejlesztésének kérdései;
2. a tudományos kutatások politikájának és fejlesztésének kérdései;
3. a műszaki fejlesztés kérdései;
4. a mezőgazdaság és az élelmezés kérdései.

Ezekben belül a 27 témakör az alábbiak szerint alakul:

1. A népgazdaság szervezésének és fejlesztésének kérdései

Országos fejlesztési tendenciák, tervek és prognózisok:

- a KGST országokban,
- az iparosodott tőkés országokban.

Kiszemelt iparágak általános fejlesztési tendenciái, tervei, valamint prognózisai:

- a KGST országokban,
- a fejlett tőkés országokban.

Az irányítás szervezése és módszerei az iparban:

- a KGST országokban,
- a fejlett tőkés országokban.

A beruházási politika az iparfejlesztés és az ország területi gazdálkodása szempontjából.

* Ezt az 1968 őszén kialakított részletes témakör-rögzítést megelőzően, az ugyancsak 1968/69. évekre készült, ma már nem hatályos témaköri összeállítás 6 témacsoportban összesen 42 témát rögzített. A témátöbbletet különösen az ipari, építőipari és szállítási feladatok most törölt témacsoportjai idézték elő azzal, hogy számos ágazati témát is kijelöltek, amelyek valójában nem a legfelsőbb vezetők és testületek, hanem az ágazati felső vezetés /minisztériumok/ irányítása alá tartoznak. Emellett a témák e régebbi kijelölése aránylag nagyobb hányadban vett figyelembe elsődlegesen műszaki szempontokat, míg az új témakör-rögzítés nagyobb hangsúllyal szerepelteti a komplex műszaki-gazdasági elemeket és hatásokat.

A fejlesztés politikája és tendenciái:

- a foglalkoztatottság strukturája,
- a munkaviszonyok és a munkaidő,
- a lakosság lakás- és kommunális viszonyai

kapcsán.

A szolgáltatások fejlesztése a népgazdaságban.

2. A tudományos kutatások politikájának és fejlesztésének kérdései

A tudományfejlesztés politikája és irányai.

Tendenciák és politika a kutatási és fejlesztési munkák költségei kapcsán.

A tudományos káderek képzésének, továbbképzésének és elhelyezésének politikája a népgazdaság szükségleteivel kapcsolatban.

A termelés tudományos-kutatási bázisa megszervezésének politikája és módszerei.

A nemzetközi együttműködés irányai a kutatási és fejlesztési munkálatok területén.

3. A műszaki fejlesztés kérdései

A műszaki fejlesztés fő irányai és tendenciái.

Az új technika termelésbe való bevezetésének politikája és szervezete.

A találmány- és licenciapolitika.

A kemizálás irányai a népgazdaságban.

A műszaki fejlesztés a vegyiparban, ezen belül új /kiszemelt/ nyersanyagok.

Az elektronika és az elektronikus technika fejlesztésének irányai.

Az automatizálási eszközök fejlesztésének irányai és a népgazdaságban való alkalmazásuk tendenciái.

A fejlesztés irányai a villamosgép-gyártásban.

A gépek és berendezések korszerűségének, minőségének, tartósságának és üzembiztonságának kérdései a műszaki fejlesztés szempontjából.

Az energiatermelés új forrásai és módszerei.

4. A mezőgazdaság és az élelmezés kérdései

A növénytermesztés és állattenyésztés fejlesztésének politikája és irányai.

A mezőgazdaság kemizálásának fejlesztési irányai.

A gépesítés fejlesztési irányai a mezőgazdaságban.

A falusi munkaerő problémája és kihasználásának irányai.

A szervezés és a kooperáció irányai a mezőgazdaságban.

A korszerűsítés és a fejlesztés bevezetésének megszervezése a mezőgazdaságban.

A mezőgazdasági termékek feldolgozása fejlesztésének kérdései a mezőgazdasági termeléssel és a fogyasztással való kapcsolataikban.

A mezőgazdaság és a mezőgazdaság számára termelőeszközöket előállító iparágak közötti kölcsönös egymásrantaltság és kölcsönös kapcsolat problémái.

2.23 Az egyes tematikai rendszerek elemző értékelése

Áttekintve a folyamatos legfelső vezetői tájékoztatás céljára kidolgozott tematikai orientáció különféle rendszereit, elemző értékelésként és némileg javaslatként véleményünket az alábbiakban összegezzük:

a/ helyesebbnek és célravezetőbbnek látjuk a témakörök részletezett felsorakoztatását vagy az egyes csoportokon belül külön súlyponti témák legalább példakénti megemlítését, semmint csupán néhány szélesen megvont témacsoport megadását, minthogy utóbbi esetben a válogatás részére diszkrecionális lehetőségek nyílnak, s így valójában a legfelső vezetői tájékoztatást ellátó információs intézet, illetve annak munkatársai tetszésére van bízva, hogy a részleteket illetően miről tájékoztasson. Ezért helyesnek látszik a CIINTE gyakorlata, amellyel több tucatnyi témakört mint súlyponti feladatot előre meghatározott;

b/ a témakörök megfogalmazását és csoportosítását illetően azonban a legfelső vezetői feladatokhoz megfelelőbbnek látszik a ZIID által követett módszer, amely funkcionális és nem ágazati témamegjelölést és csoportosítást alkalmaz, minthogy a legfelső vezetők feladatai és érdeklődésük elsősorban nem szakterületekre irányul, illetve azok szerint kategorizálódnak, hanem minden szakterületen jelentkező tevékenységek /funkciók/ szerint orientáltak. Nem látszik tehát célsze-

rúnek a technika területén a szakágazati tagolásból kiindulni, s külön és egyenként szólni bányászati, kohászati stb. technológiákról, hanem nagy jelentőségű új technológiákról, s csak e csoporton belüli tagolással utalni, hogy melyik mely területen vagy területeken kerülhet alkalmazásra. Még kevésbé kívánatos különválasztani a gazdasági témákat a technikai témáktól, minthogy a legtöbb esetben az új műszaki eljárások jelentős gazdasági eredménnyel is járnak, és a fő cél éppen a gazdasági-műszaki szemléletmód megerősítése;

c/ az eddigi észrevételek szerint metodikailag és az elérendő célok érdekében egyaránt ésszerűnek és kívánatosnak a ZIID által bevezetett funkcionális témakörmegjelölést és -csoportosítást tartjuk, azzal a kiegészítéssel, hogy a 7-8 funkcionális témacsoporton belül kívánatosnak látszik differenciált, a szóban lévő mépgazdaság adottságaihoz igazodó súlyponti részletezett témakörök kiemelése, amelyekhez az információ-keresésnek és -válogatásnak elsősorban igazodnia kell.

2.3 A témakör-rögzítés kiegészítése ajánlott egyéb témákkal

A témakör-rögzítést ki kell egészíteni egyes konkrét témák folyamatos vagy eseti meghatározásával vagy ajánlásával. Ez szükségszerűen bekövetkezik akkor, ha az érdekelt felső irányító szerv vagy felső vezető alkalmilag konkrét tájékoztatást igényel a felső vezetői tájékoztatást ellátó szerveztől, de megvalósulhat úgy is, hogy a tájékoztatási szerv ajánlásokat kap vagy inkább szerez be az érdekelt szervezettől /vagy akár szakértőktől/ arra nézve, hogy az elvi témacsoportokon belül mely konkrét témák figyelemmel kísérése vagy feldolgozása különösen időszerű. Ezeknek a témáknak a kijelölésére irányuló ajánló funkciót nevezhetjük tematikai inspirációnak. Ennek az inspirációnak napvilágra hozatala az érdekelt szervek, felső vezetők /és szakértők/ részéről a legfelsőbb vezetői tájékoztatást ellátó információs szerv egyik alapvető és egyuttal nagy utánjárást és körültekintést igénylő feladata.

Az esetileg meghatározott témák általában és túlnyomórészt a legfelső vezetői tájékoztatás nem folyamatos, hanem alkalmilag feldolgozandó tematikai orientációja körébe eső konkrét feladatokat jelentenek. Ezért szakirodalmi információkkal való ellátásuk két okból is lényegesen egyszerűbb. Először, mert ilyenkor általában speciálisan konkretizált témáról és nem témaköréről vagy éppen témacsoportról van szó, másrészt mert az elsődleges információk megszerzése a szakirodalomnak nem folyamatos figyelemmel kísérést, hanem egyszeri áttekintését igényli. Ilyenkor ugyanis az információ-szolgáltatás egyszerű szakirodalomkutatáson alapulhat, és az így felszínre került forrásokból készül el az információs leírás.

Még egy további körülmény is egyszerűsíti ilyenkor az információ-szolgáltatást, éspedig az, hogy az összegyűjtött elsődleges információk kifejtését nem szorítja határok közé egy időszaki tömör ki-

advány rendelkezésre álló terjedelmi kerete, hanem a megadott témáról készült információk összeállítás mint monográfia több szerzői ivre is kiterjedhet. Valóban azt is tapasztaljuk, hogy az esetileg megadott témák feldolgozása mind Csehszlovákiában, mind Lengyelországban olyan sorozatokban valósul meg /SIVO-tanulmányok a legfelső vezetés, a Vybrane Informace Tematyczne és az Informacje Adresowane c. sorozat egyéb szervek megrendelésére is/, amelyekben a külön tematikai füzetek terjedelme többszörösen meghaladja az időszaki legfelső vezetői tájékoztatási kiadványokban szokásos néhány oldalas összefoglalók terjedelmét. Mindezekre tekintettel, amikor a továbbiakban cikkünk tárgyának második vetületére, azaz arra keressünk feleletet: miképpen elégíthető ki a legfelső vezetői tematikai orientáció legészterűbben, az alábbiakban csak a folyamatos tájékoztatás megvalósításának lehetőségeivel és módszereivel foglalkozunk.

3. AZ INFORMÁCIÓKÖZVETÍTÉS FORMÁI

A legfelső vezetői tájékoztatás a fentiekben körvonalazott elvi témacsoportokra és rendelt vagy ajánlott konkrét témákra válogat és dolgoz fel az elsődleges szakirodalomból /és a rendelkezésére álló egyéb forrásokból/ információkat. Anélkül, hogy a felső vezetői információ-szolgáltatás eszközeinek és módszereinek külön elemzést igénylő témakörét a maga teljességében tárgyalni kívánánk, a továbbiakban most már csak azt a kérdést vizsgáljuk, miképpen lehet, illetve célszerű a tematikai orientációhoz irányítva válogatott információkat olyan módszerekkel az érdekeltekhez továbbítani, hogy azok a leghatékonyabb tájékoztatást adják. A probléma az un. politematikus tájékoztatási szolgálatokban /tulnyomórészt időszakos kiadványokban/ szignifikáns, mert a monotematikus kiadványok esetében a feldolgozott egyetlen téma vagy témakör már önmagában a kívánt célhoz igazodik.

3.1 Javaslat a politematikus kiadványok hatékony szerkezetére

A politematikus időszakos felső vezetői tájékoztató időszakos kiadványok mai gyakorlata általában azt mutatja, /mind a csehszlovák időszakos kiadvány: a Signál, mind a lengyel Signaly, nemkülönben az NDK-beli Zentrale Information példája szerint/, hogy azokban számonként néhány témáról készült információk tanulmányt publikálnak. Véleményünk szerint ez a gyakorlat nem nyújthat áttekinthető képet a tematikai orientációban kijelölt fő témacsoportokról, sőt így egyes témacsoportok az egyes füzetekben nem is, vagy alig kaphatnak információk alátámasztást.

Emellett az sem szükségképpen, hogy e füzetek minden egyes információja tanulmány formáját öltse, miként azt a mai gyakorlatban tulnyomórészt tapasztaljuk. Így ezek a politematikus felső vezetői

tájékoztatási időszaki kiadványok tulajdonképpen nem mások, mint rendszert nem mutató témákról készült néhány minitanulmány gyűjteményei.

Ehelyett célszerűbbnek és átfogóbbnak látszik ez időszaki tájékoztató füzetek olyan szerkezeti kialakítása, amely az eleve meghatározott tematikai orientáció tematikai csoportjaihoz igazodik, és minden számban lehetőleg minden fejezetet ellát információk anyaggal, és pedig úgy, hogy egyes témákra vonatkozó tanulmányok mellett a témacsoportokba végő legújabb statisztikai és világgiazi adatok, valamint műszaki és gazdasági híryanag is helyet kapjon. Ily módon az érdekelte felső vezető a füzetekben nemcsak kis tanulmányokat olvashat össze nem függő egyes témákról, hanem adatszerű folyamatos és komplex áttekintést is kap a műszaki és gazdasági fejlődés legújabb alakulásáról és eredményeiről.

A legfelső vezetői időszaki tájékoztató kiadványok ilyen szerkezeti kialakítása különösen a 2.23 alatt javasolt funkcionális témakör-csoportosítás esetében lehet hatékony és különösen impresszív, mert ekkor az egyes témacsoportok nem lokalizálódnak szakterületekre, hanem kiemelkedő jelentőségi és komplex hatású funkcionális jelenségekhez igazodnak, és eszerint keltik is fel a tájékozódó legfelső vezető érdeklődését /pl. milyen új fejlődési irányzatok mutatkoznak a termelésben a vezető országok bármely iparágában, milyen eredmények kimagaslók az alapkutatásban, milyen jelentős új anyagokat és helyettesítő anyagokat fejlesztettek ki stb./. Az információk folyóiratnak kizárólag minitanulmányokkal való táplálása helyett, illetve emellett műszaki és gazdasági hírekkel, statisztikai és világgiazi adatokkal való ellátása is főleg a javasolt szerkezeti kialakításban lesz hatékony, és egyttal célravezetőbb is, mert a vonatkozó híryanag természeténél fogva általában komplex hatású és szakterületek szerinti tagolása éppen a komplex mérlegelést nehezíti meg.

3.2 Javaslát differenciált témákra vonatkozó információk rendszeres szolgáltatására

Befejezésül még egyetlen javaslat. A legfelső vezetés funkcionáriusai a maguk beosztásában a legtöbb esetben különös érdeklődést mutatnak egy vagy több differenciált téma iránt is. Ezt az érdeklődésüket alkalmlilag kielégíthetik a legfelső vezetői tájékoztatási intézet által igényelt eseti monotematikus információk feldolgozás igénylése után. A vonatkozó téma azonban folyamatosan él és fejlődik, és a világirodalom - ha a téma modern - újra és újra közread róla újabb és újabb értékes információkat. Ha a téma olyan, hogy valamely témacsoportban sulyponi témaként is kijelölhető, a róla gyűjtött információk az időszaki kiadványban rendszeres képviselést kaphatnak, bár természetesen itt a terjedelmi korlátok erős fékként hatnak. Ehelyett ilyen témákra vonatkozó folyamatos információk nyújtására kézenfekvőnek látszik az OMKDK-ban 1955-től, az USA-ban, illetve Angliában egyes helyeken 5-6 éve bevezetett SDI-rendszer /Selective Dissemina-

tion of Information = Információ szelektív terjesztése/
 kiegészítő alkalmazásba vétele, amelynek segítségével differenciált témák szakirodalmáról folyamatosan lehet az érdekelt által igényelt információkat kizárólag az ő címére szolgáltatni. A rendszer ugyan erősen munkaigényes, de sokak véleménye szerint a szakirodalomból való folyamatos tematikus tájékozódásnak leghatékonyabb eszköze /5/. Bevezetése a legfelső vezetői tájékoztatásban is új lehetőségeket nyitna meg. Bizonyos értelemben a ZIID Zentrale Information - Einzelmeldung, valamint a CIINTE Informacji ekspresowych elnevezésű legfelső vezetői tájékoztatási szolgáltatása egyébként már ebben az irányban hat.

I R O D A L O M

1. LANGHANS, S.: Ausgewählte Probleme zur Information führender Partei-, Staats- und Wirtschaftsfunktionäre dargelegt auf Grund der Informationserfahrungen in der DDR. = Symposium über ökonomische und technisch-ökonomische Informationen für führende Organe und leitende Kader. Arbeitsmaterial. Prag, 23-26. Nov. 1965. p.162-173.
2. KRIVINKOVÁ, J.: Informační soustava předsednictva francouzské vlády. = Metodika a technika informací, 9.k. 5.sz. 1967. p.32-39.
3. Ld. LANGHANS i.m. p.162.
4. Ld. LANGHANS i.m. p.165-166.
5. POLZOVICS, I.: Selective information dissemination at national and general level. = Annals for Library Science and Documentation, 14.k. 2.sz. 1967.jun. p.57-61.

! !

POLZOVICS, I.: Thematical orientation of technical and economic information for executives and some methods of solving it

The needs of executive bodies, both state and party organs, and top-management for information on special literature differ very much from those of other users of technical and economic information. These needs are not restricted to a certain science discipline or one subject field only but are extending to scientific, technological, economic, economic-statistical or marketing aspects at the same time which may serve the progress and economic growth of the whole people's economy.

For preparing the material available, information for top-management, therefore, cannot and should not seek to be complete or follow what is called the principle of relative completeness but can only aim to render highly selective relevant information. Nor can the method of selection be determined by the content value of the information alone or by its significance, that is by an objective viewpoint, instead, it has to be governed by a primary subjective /teleological/ consideration, in other words, the extent to which the prepared information serves the objectives of top-management.

In order to make mission-oriented top-level information possible to be adequately selected from the rich flow of technical, scientific, and economic literature, these top-level missions or tasks, as well as the particular fields of interest have to be clearly defined. The definition should enable information offices that are preparing and supplying that information for top-management to separate thematical groups or topics from a wide range of technological and economic fields and phenomena serving as principles of selection. What we mean, then, by the term thematical orientation is that the information given to top-management should be oriented to thematical groups and topics.

Thematical orientation may be defined in two ways which do not exclude each other but are complementary:

1. a pre-determined outline of thematical groups /fixing thematical groups/;
2. indication or recommendation of individual topics in a definitive way /thematical inspiration/.

Thus, both of them are needed in order that executives may really be given such informations as can help them to fulfil their tasks. Further, it is dealt with the definition of thematical groups in Czechoslovakia, GDR and Poland, as well as with its basic principles in Hungary.

The author agrees with the practice of fixing thematical groups divided into functional task subgroups /as practised in Czechoslovakia and in the German Democratic Republic/, along with a detailed listing of topics within the subgroups /as in Poland/.

Further on the question is examined how it were possible or appropriate to transfer the selective thematical-oriented informations to their users so that the methods adopted should result in the most effective information. This problem is significant in what can be called "polythematical" information services /periodical or occasional publications/, since in case of monothematical publications the single topic or thematical group is, by itself, adjusted to the required objective.

The present practice of issuing polythematic periodical publications for top-management shows that each issue contains informative papers or studies or other material in just a few subjects which can by no means give an overall picture of the main thematical groups as indicated /or prescribed/ in the thematical information; moreover, by this method, certain thematical groups cannot or can only poorly be covered in the individual issues. Instead of this, the author suggests that the structure of informative periodicals for top-management should be formed in a way that it should comply with the thematical groups of the pre-determined thematical orientation, and to each group appropriate informative material should be given; this ought to be carried out in a form that besides studies in certain topics, space should also be given to relevant statistical and market data, as well as to other economic news.

ПОЛЬЗОВИЧ, И.: Тематическая ориентация и методы удовлетворения технико-экономической информации высшего руководства

Потребности в специальной информации управляющих государственных учреждений и партийных организаций, как и руководящих кадров резко отличаются от потребностей в технико-экономической информации других групп. Эти потребности в информации не ограничиваются той или иной отраслью науки или специальной областью, а охватывают существенные информации из любой специальной области, служащие развитию страны и народного хозяйства, представляя собой информации из естественных наук, техники, экономики, экономической статистики или исследования рынка.

Поэтому при выявлении информационных материалов для информирования высшего руководства нельзя придерживаться принципа т.н. относительной полноты, а преследовать цель передачи сильно отобранной информации. Отбор не может быть определенным лишь внутренней ценностью и значением информации, т.е. исключительно с объективной точки зрения, а первичным, субъективным (телеологическим) взвешиванием, другим словом учитывая и то, в какой мере информация помогает выполнению задач высшего руководства.

Чтобы обеспечить правильный отбор информации из потока технической, естественно-научной и экономической специальной литературы, нужной для высшего руководства, придется определить задачи и круг интересов высшего руководства. Нужно выявить группы тем или отдельные темы из широкого круга технической, естественно-научной и экономической информации, которые должны служить критерием отбора для информационных органов, обеспечивающих информацию высшего руководства. Эту направленность информации высшего руководства на группы тем или отдельные темы называем тематической ориентацией.

Тематическая ориентация может осуществляться двояким - круг круга не исключаящим, а дополняющим - методом:

1. определением групп тем заранее в общих чертах (фиксирование тематики)
2. конкретным выявлением или рекомендацией отдельных тем (тематическая инспирация)

Оба метода необходимы, чтобы высшее руководство получало такую информацию, которая действительно помогала бы при выполнении задач. Практика фиксирования тематики в ЧССР, ГДР, ПНР, и ее основные принципы в Венгрии. Правильным считается фиксирование тематики по функциональным заданиям (система, употребляемая в ГДР), с подробным перечислением тем в отдельных группах (польское решение).

В дальнейшем рассматривается вопрос, каким образом можно или целесообразно предоставлять в распоряжение заинтересованных избранные информации, направляемые тематической ориентацией, чтобы эти информации оказались наиболее эффективными. Данная проблема в т.ч. политематической информационной службе (в периодических и ежечасных изданиях) сигнификансная, т.к. в случае монотематических изданий разработанная единственная тема, или тематика уже сама по себе увязана с намеченной целью.

Нынешняя практика в области политематических периодических изданий для информации высшего руководства свидетельствует о том, что в них по отдельным номерам получают место информационные труды, оставленные на несколько тем. Эта практика не может дать картину обзорного характера о главных тематических группах, предусмотренных в тематической ориентации, причем некоторые тематические группы в отдельных брошюрах либо совсем не получают информационного обоснования, либо получают его только в незначительной мере. Вместо этого в статье предлагается создание такой структуры периодических информационных брошюр, которая базировалась бы на тематических группах в соответствии с заранее намеченной тематической ориентацией и в каждой главе отдельных номеров по возможности содержала бы информационный материал в таком порядке, чтобы наряду с трудами по отдельным темам получили место также и новейшие статистические данные, сведения о рынке, как и технические и экономические известия.

POLZOVICS, I.: Thematische Orientierung der technisch-wirtschaftlichen Information für führende Organe und führende Kader, sowie Methoden ihrer Befriedigung

Die fachliterarischen Informationsansprüche führender staatlichen und Parteiorganen, sowie der führenden Kader weicht stark von den der sonstigen Gruppen der Benutzer der technisch-wirtschaftlichen Informationen ab. Sie beschränken sich nicht auf einen Wissenschaftszweig oder ein Fachgebiet, sondern umfassen bedeutende Informationen aus sämtlichen Fachgebieten, welche den Fortschritt des Landes und der Volkswirtschaft fördern, seien sie vom Gebiet der Naturwissenschaften, der Technik, Wirtschaft, Wirtschaftsstatistik oder Marktforschung.

Es folgt daraus, dass die höchste Leitungs-Information in der Erschliessung der Informationen dem sog. relativen Totalitätsprinzip nicht folgen kann, sie hält vor allem die Verfügungstellung von stark selektierten Informationen vor Augen. Die Auswahl kann nicht allein auf Grund des inneren Wertes und der Bedeutsamkeit der Informationen, also auf Grund eines rein objektiven Gesichtspunktes geschehen, da die subjektive /teleologische/ Erwägung, mit anderen Worten der Umsand, inwiefern die erforschte Information den Aufgaben der führenden Organe und Kader entspricht, primär ist.

Um die auf die führenden Leitungsaufgaben gerichteten Informationen aus dem reichlichen Strom der technischen, naturwissenschaftlichen und wirtschaftlichen Fachliteratur entsprechend selektieren zu können, müssen diese Leitungsaufgaben und die Interessenkreise bestimmt werden. Diese Bestimmung muss sich nach der Bezeichnung der thematischen Gruppen oder Themen aus dem breiten Kreis der technischen und wirtschaftlichen Fachgebiete, sowie Erscheinungen richten. Die thematische Gruppen oder Themen sollten das Richtmass der Auswahl für das Informationsorgan bilden, welches die Information der führenden Organe und Kader versieht. Diese auf Themenkreise oder Themen gerichtete Orientierung der Information der führenden Organe und Kader nennen wir thematische Orientation.

Die Bestimmung der thematischen Orientierung kann auf zwei, einander nicht ausschliessende, sondern ergänzende Weise verwirklicht werden:

1. auf dem Wege des vorherbestimmten Umrisses der Themengruppen /Themenkreise//Themenkreis-Festsetzung/ und
2. dem der konkreten Bezeichnung bzw. Empfehlung der einzelnen Themen /thematische Inspiration/.

Es sind beide dazu nötig, dass die führende Organe tatsächlich solche Informationen bekommen, welche die Erfüllung ihrer Aufgaben unterstützen. Behandelt werden weiter die Praxis der Themenkreis-Festsetzung in der Tschechoslowakei, der DDR und Polen, sowie ihre Grundprinzipien in Ungarn. Die Abhandlung hält die Praxis der in funktionale Themenkreise eingeteilten Themenkreis-Festsetzung für richtig

/ein in der DDR angewandtes System/, zusammen mit der eingehenden Aufzählung der Themen innerhalb der Gruppen /polnische Lösung/.

Der Autor untersucht ferner die Frage, auf welche Weise die auf Grund der thematischen Orientation ausgewählten Informationen den Interessenten präsentiert werden könnten oder sollten, und zwar mittels Methoden, welche die wirksamste Information bieten. Das Problem ist besonders in den sog. polythematischen Informationsdiensten /periodische und von Fall zu Fall erscheinenden Publikationen/ bedeutend, wenn sich im Falle der monothematischen Veröffentlichungen das bearbeitete einzige Thema oder der Themenkreis schon selbst nach dem gewünschten Ziel richtet.

Die heutige Praxis der polythematischen, periodischen Informationspublikationen für die führende Kader zeigt, dass in ihnen je Nummer Informations-Studien oder sonstiges Informations-Material nur über einige Themen veröffentlicht werden. So kann über die in der thematischen Information bezeichneten Hauptthemen-Gruppen kein übersichtliches Bild gegeben werden, einige Themengruppen bekommen in den einzelnen Heften sogar überhaupt keine oder kaum einige Informations-Unterstützung. Statt dessen empfiehlt die Abhandlung einen solchen strukturellen Aufbau der periodischen Informationspublikationen, welcher sich nach den thematischen Gruppen der vorherbestimmten thematischen Orientation richtet, und in allen Nummern sämtliche Abschnitte mit Informationsmaterial versieht, und zwar so, dass in die Hefte neben den Abhandlungen über einzelne Themen auch die in die Themengruppen gehörenden wichtigsten statistischen und Marktdaten, sowie ein technisches und wirtschaftliches Nachrichtenmaterial eingefügt wird.

S³S